

శ్రీః  
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః  
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః  
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ షడధికశతతమః సర్గః ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

## ॥ షడధికశతతమః సర్గః ॥

శ్రీరామం ప్రతి భూయో భరతస్యాయోధ్యాగమనాయ రాజ్యగ్రహణాయ  
చ ప్రార్థనా

ఏవముక్త్వా తు విరతే రామే వచనమర్థవత్ |  
తతో మందాకినీతీరే రామం ప్రకృతివత్సలం || 2.106.1 ||

ఉవాచ భరతశ్చిత్రం ధార్మికో ధార్మికం వచః |  
కో హి స్యాదీదృశో లోకే యాదృశస్త్యమరిందమ || 2.106.2 ||

న త్వాం ప్రవ్యథయేద్ దుఃఖం ప్రీతిర్వా న ప్రహర్షయేత్ |  
సమ్మతశ్చాపి వృద్ధానాం తాంశ్చ పృచ్ఛసి సంశయాన్ || 2.106.3 ||

యథా మృతస్తథా జీవన్ యథాసతి తథా సతి |  
యస్యైష బుద్ధిలాభః స్యాత్ పరితప్యేత కేన సః || 2.106.4 ||

పరావరజ్ఞో యశ్చ స్యాద్ యథా త్వం మనుజాధిప |  
స ఏవ వ్యసనం ప్రాప్య న విషీదితుమర్హతి || 2.106.5 ||

అమరోపమసత్త్వస్త్యం మహాత్మా సత్యసంగరః |  
సర్వజ్ఞః సర్వదర్శీ చ బుద్ధిమాంశ్చాసి రాఘవ || 2.106.6 ||

న త్వమేవంగుణైర్యుక్తం ప్రభవాభవకోవిదం |  
అవిషహ్యతమం దుఃఖమాసాదయితుమర్హతి || 2.106.7 ||

ప్రోషితే మయి యత్ పాపం మాత్రా మత్కారణాత్ కృతం |  
క్షుద్రయా తదనిష్ఠం మే ప్రసీదతు భవాన్ మమ || 2.106.8 ||

ధర్మబంధేన బద్ధోఽస్మి తేనేమాం నేహ మాతరం |  
హన్మి తీవ్రేణ దండేన దండ్వార్హం పాపకారిణీం || 2.106.9 ||

కథం దశరథాజ్ఞాతః శుభాభిజనకర్మణః |  
జానన్ ధర్మమధర్మం చ కుర్యాం కర్మ జుగుప్సితం || 2.106.10 ||

గురుః క్రియావాన్ వృద్ధశ్చ రాజా ప్రేతః పితేతి చ |  
తాతం న పరిగర్హేహం దైవతం చేతి సంసది || 2.106.11 ||

కో హి ధర్మార్థయోర్హీనమీదృశం కర్మ కిల్బిషం |  
స్త్రీయః ప్రియచికిర్షుః సన్ కుర్యాద్ ధర్మజ్ఞ ధర్మవిత్ || 2.106.12 ||

అంతకాలే హి భూతాని ముహ్యంతీతి పురా శ్రుతిః |  
రాజ్ఞైశ్చ వం కుర్వతా లోకే ప్రత్యక్షా సా శ్రుతిః కృతా || 2.106.13 ||

సాధ్వర్థమభిసంధాయ క్రోధాన్మోహాచ్చ సాహసాత్ |  
తాతస్య యదతిక్రాంతం ప్రత్యాహరతు తద్ భవాన్ || 2.106.14 ||

పితుర్హి సమతిక్రాంతం పుత్రో యః సాధు మన్యతే |  
తదపత్యం మతం లోకే విపరీతమతోఽన్యథా || 2.106.15 ||

తదపత్యం భవానస్తు మా భవాన్ దుష్కృతం పితుః |  
అతి యత్ తత్ కృతం కర్మ లోకే ధీరవిగర్హితం || 2.106.16 ||

క్షైకేయీం మాం చ తాతం చ సుహృదో బాంధవాంశ్చ నః |  
పౌరజానపదాన్ సర్వాంస్తాతుం సర్వమిదం భవాన్ || 2.106.17 ||

క్వ చారణ్యం క్వ చ క్షాత్రం క్వ జటాః క్వ చ పాలనం |  
ఈదృశం వ్యాహతం కర్మ న భవాన్ కర్తుమర్హతి || 2.106.18 ||

ఏష హి ప్రథమో ధర్మః క్షత్రియస్యాభిషేచనం ।  
యేన శక్యం మహాప్రాజ్ఞ ప్రజానాం పరిపాలనం ॥ 2.106.19 ॥

కశ్చ ప్రత్యక్షముత్సృజ్య సంశయస్థమలక్షణం ।  
ఆయత్తిస్థం చరేద్ ధర్మం క్షత్రబంధురనిశ్చితం ॥ 2.106.20 ॥

అథ క్లేశజమేవ త్వం ధర్మం చరితుమిచ్ఛసి ।  
ధర్మేణ చతురో వర్ణాన్ పాలయన్ క్లేశమాప్నుహి ॥ 2.106.21 ॥

చతుర్ణామాశ్రమాణాం హి గార్హస్థ్యం శ్రేష్ఠముత్తమం ।  
ఆహుర్ధర్మజ్ఞ ధర్మజ్ఞాస్తం కథం త్యక్తుమిచ్ఛసి ॥ 2.106.22 ॥

శ్రుతేన బాలః స్థానేన జన్మనా భవతో హ్యహం ।  
స కథం పాలయిష్యామి భూమిం భవతి తిష్ఠతి ॥ 2.106.23 ॥

హీనబుద్ధిగుణో బాలో హీనస్థానేన చాప్యహం ।  
భవతా చ వినాభూతో న వర్తయితుముత్సహే ॥ 2.106.24 ॥

ఇదం నిఖిలమప్యర్థ్యం రాజ్యం పితృమకంటకం ।  
అనుశాధి స్వధర్మేణ ధర్మజ్ఞ సహ బాంధవైః ॥ 2.106.25 ॥

ఇహైవ త్వాభిషిచంతు సర్వాః ప్రకృతయః సహ ।  
ఋత్విజః సవసిష్ఠాశ్చ మంత్రవిన్మంత్రకోవిదాః ॥ 2.106.26 ॥

అభిషిక్తస్త్వమస్మాభిరయోధ్యాం పాలనే వ్రజ ।  
విజిత్య తరసా లోకాన్ మరుద్భిరివ వాసవః ॥ 2.106.27 ॥

ఋణాని త్రీణ్యపాకుర్వన్ దుర్బృదః సాధు నిర్దహన్ ।  
సుహృదస్తర్పయన్ కామైస్త్వమేవాత్రానుశాధి మాం ॥ 2.106.28 ॥

అద్యార్య ముదితాః సంతు సుహృదస్తేభిషేచనే ।  
అద్య భీతాః పలాయంతు దుష్పుదాస్తే దిశో దశ ॥ 2.106.29 ॥

ఆక్రోశం మమ మాతుశ్చ ప్రమృజ్య పురుషర్షభ |  
అద్య తత్రభవంతం చ పితరం రక్ష కిల్బిషాత్ || 2.106.30 ||

శిరసా త్వాభియాచేఽహం కురుష్వ కరుణాం మయి |  
బాంధవేషు చ సర్వేషు భూతేష్వివ మహేశ్వరః || 2.106.31 ||

అథవా పృష్ఠతః కృత్వా వనమేవ భవానితః |  
గమిష్యతి గమిష్యామి భవతా సార్థమప్యహం || 2.106.32 ||

తథాభిరామో భరతేన తామృతా  
ప్రసాద్యమానః శిరసా మహీపతిః |  
న చైవ చక్రే గమనాయ సత్త్వవాన్  
మతిం పితుస్తద్ వచనే ప్రతిష్ఠితః || 2.106.33 ||

తదద్భృతం స్థైర్యమవేక్ష్య రాఘవే  
సమం జనో హర్షమవాప దుఃఖితః |  
న యాత్యయోధ్యామితి దుఃఖితోఽభవత్  
స్థిరప్రతిజ్ఞత్వమవేక్ష్య హర్షితః || 2.106.34 ||

తమృత్విజో నైగమయూథవల్లభా -  
స్తథా విసంజ్ఞాశ్రుకలాశ్చ మాతరః |  
తథా బ్రువాణం భరతం ప్రతుష్టువుః  
ప్రణమ్య రామం చ యయాచిరే సహ || 2.106.35 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే  
అయోధ్యాకాండే షడధికశతతమః సర్గః ||